

Методи Методиев: Автономията на играта побеждава идеологията

Методи Методиев е преподавател в Департамент „История“ на Нов български университет. Завършил е бакалавърска степен по история в Софийския университет, а магистърска – по сравнителна история в CEU. Доктор на Университета в Глазгоу от 2014 г. с тема „Конфликти и писатели в България и Чехословакия. 1948–1968“, пог научното ръководство на проф. Ян Чулик. Член е на научноизследователското звено на Европейския алианс на реформираните университети (ERUA). Академичен ръководител на Музея на НБУ. Автор на книгата „Световните шампиони по футбол“ (2022). Разговаряме с него на 8 септември 2022 г.

Ти си историк, но какъв точно? Как би се самоопределил – като историк на обществото, на културата, на интелектуалните идеи, на какво?
Историк на феномените, които възникват от връзката: идея – действие – разказ.

Има ли историографски традиции у нас и в чужбина, към които смяташ, че принадлежиш?
Със сигурност не принадлежи към традицията на скучната историография, в чийто разказ отсъстват хората.

Кои са твоите учители?

Османистът Цветана Георгиева, бохемистът Ян Чулик и, разбира се, моят дядо, историкът на българския национален въпрос Методи Петров.

Да, ти принадлежиш на семейство от историци. Що за „орисия“ е това?

Безспорно предимство. Да вършиш една работа в трето поколение я прави много обичана. А когато става въпрос за занимание с миналото, може да се каже, че това не е „орисия“, а „одисея“.

През пролетта излезе книгата ти „Световните шампиони по футбол“. Защо точно по футбол? И защо предпочете да пишеш за шампионите, а не за шампионатите? Не е ли това изкушение да се пише т.нар. персонажна история, в която „героите“ имат ясни лица и влизат в ясни конфликти?

Футболът е колективен спорт за колективно преживяване. Шампионските отбори от своя страна раждат индивидуални герои, които стават такива след спортни, а в много случаи и обществени конфликти.

Можеш ли да опишеш механизма, по който глобален феномен като футбола произвежда национални разкази?

Прословутата фраза на Винсънт Малхроун, публикувана във вестник „Мирър“ преди финала на световното първенство през 1966 г. между Англия и ФРГ – „Ако днес загубим в нашия национален спорт, може спокойно да кажем, че сме ги победили два пъти в техния“, – представлява класически пример за изграждане на национален разказ, типичен за времето след Втората световна война. Има и други примери на дербита от такъв тип: Уругвай – Аржентина (първият финал на световно първенство), мачовете на Унгария през 1950 г., които очертават образа на една нова комунистическа държава, противопоставяща се на капитализма, и т.н. Но в крайна сметка световните първенства раждат своята версия на сблъсъци между националните отбори. Например Бразилия и Италия или Франция и Германия – това са дербитата, чиито драматизъм се изгражда единствено на територията на световните първенства. Автономията на играта побеждава идеологията. Това е и основната теза в моята книга.

Кое е най-поучителното световно първенство по футбол досега? Шампионатът, който за теб е най-важният, най-изразителният?

Мога да ги разделя в три категории. Първата е личната: Италия ’1990, когато за първи път преживях световно първенство, и, разбира се, САЩ ’1994 – с магията на онези вечери.

Втората е тази, свързана с етапите в развитието на самата игра – Мексико ’1970, Испания ’1982, ЮАР ’2010, които проследяват промените от първичната красота, през „рафинирания футбол“ и революцията на „компютърния футбол“.

Социално-политически изтъкват три първенства: Италия ’1934, Аржентина ’1978 и Русия ’2018, в които личи слабостта пред злото, и такива като Франция ’1998 и ЮАР ’2010, които пък подказват за наивитета на една епоха, разбира се, солидно подкрепен от икономически интереси. Но при всички случаи смятам втората група за по-значими и близки до духа на бащите основатели на световните финали.

Може ли спечелването или неспечелването на световната титла да промени хода на историята на една страна? Или това означава да придобем на футбола свръхзначение, което той няма как да притежава?

От своя страна бих те попитал дали има такива литературни произведения, които да са променили хода на историята на една страна, и ако да, те все още ли са литература? Аз по-скоро бих отговорил, че спечелването на една световна титла може да утвърди определен национален „политически“ идеал: възстановяването на Западна Германия през 1954 г., новото лице на постколониална Англия през 1966 г. с джентълмена Боби Мур или Франция през 1998 г. с „арабина“ Зинедин Зидан. Има и други, които могат да отговорят на определен национален разказ в стила на това „как една нация вижда себе си“. Например етиката на Германия през 1974 г., въплътена от персоната на Бекенбауер, или трагическата орисия на Аржентина от 1986 г. през фигурата на нейния „паднал ангел“ Марадона.

Как стои тази проблематика в контекста на българския национален разказ? Например т.нар. български футболно чудо от 1994 г. според мен продуцира особен тип трагикомичен епос, стъпил едновременно и върху патоса на „Под игото“, и върху подгряната самоирония на „Чичовци“... Или не е така?

Този разказ може да се разпадне на две части. Първият е този за истинския посткомунизъм – гръбнакът на отбора е съставен от звездите на българския футбол от втората половина на 1980-те: Стоичков, Сираков, Костадинов и Михайлов, самите те на три минути от класиране на европейското през 1988 г.; следва първата вълна на упадък в българския футбол между 1989/1992 г. и неговото практическо обезлюдяване. Отворените граници, заедно с един кратък опит да се пръви европейски клуб през 1991–1995 г. в „Левски“, все пак донесят печелившата формула. Така отговорът на твоя въпрос е някъде в подгряната самоирония на Георги Мишев, разположена в двадесет години – между филмите „Вилна зона“ (1976) и „Дунав мост“ (1999).

Кой е футболният национален герой на България? Гунди, Стоичков или някой неочакван трети?

Изкушаващо е да кажа Балъков, но за да си национален герой трябва да бъдеш вътре в общността. Не мога да кажа и Гунди, защото той е митичният герой, затова трябва да посоча Стоичков. Макар че синьото ми сърце започва да се бунтува...

Сега да напуснем футбола с малко по-общ въпрос. От каква историография има нужда българската хуманитаристика днес?

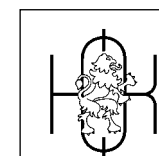
От честна и въвличена. Ако трябва да направя метафорично сравнение с книгата на британския историк Нийл Фъргюсън „Кулата и мрежата“: Нека кулата бъде само гледна точка, а науката да бъде правена в мрежата на човешкото общуване.

В каква посока ще бъдат следващите ти изследвания и книги?

Сега работя над текст, който да обвърже пагането на комунизма едновременно като световен и български феномен. Но и за в бъдеще смятам за ценно да се разказва миналото през онези неща, които стоят близко до човешкото живеене, а футболът безспорно е такъв феномен – дори и в съзнателно разораната и лишена от смисъл през последните 12 години българска действителност.

Забравих да те попитам за твоята прогноза... Кой мислиш, че ще стане шампион на предстоящото световно първенство в Катар? И защо?

Всякакви прогнози за тази есен и зима изглеждат в най-добрия случай като обосновано пожелание... Та затова – Англия. А и би се получил красив исторически разказ, ако на 17 декември живеем в свят с провалена руска агресия, а в нощното небе над пустинята грее лика на кралица Елизабет II. Обосновани предположения, може би...

Национален фонд „Култура“

Разговора води
ПЛАМЕН ДОЙНОВ